

I FÒRUM AURIGA

RESUMS DELS PARTICIPANTS

26 de novembre de 2005
Esparreguera, Capital de la Cultura Catalana

Bloc I: Universitats

■ **Grup Consolidat d'Innovació Docent ELECTRA.**

El GCID - ELECTRA, del Departament de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona, es va constituir com a grup d'innovació docent l'any 2000, sota la coordinació de la Dra. Eulàlia Vintó, i va rebre l'any 2004 la Distinció Jaume Vicens Vives de la Generalitat de Catalunya en reconeixement a la seva trajectòria en la innovació de la metodologia docent i en el desenvolupament de materials adreçats a millorar el rendiment acadèmic dels estudiants.

L'àmbit d'actuació prioritària del grup són les cinc assignatures de grec obligatòries del primer cicle de la titulació de Filologia Clàssica amb l'objectiu d'oferir als estudiants d'aquesta titulació –i sobretot, pensant en aquells que s'incorporen a la titulació sense haver cursat mai llengua grega– materials, instruments i recursos d'aprenentatge que, amb el suport de les TIC com a eines complementàries a les sessions docents presencials, els permetin assolir els continguts fixats en l'itinerari curricular d'aquestes assignatures.

A més, des del GCID - ELECTRA s'han elaborat exercicis d'autoavaluació, i diverses seleccions de textos grecs, amb anotacions lèxiques, morfològiques i sintàctiques que, juntament amb diversos recursos en línia, es poden trobar al web del grup.

■ **ICAC: *L'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, un centre de recerca i formació avançada.***

L'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) és un centre de recerca públic que té com a finalitat la recerca, la formació avançada i la difusió de la civilització i cultura clàssiques. Pretén fomentar la col·laboració amb les universitats i institucions de recerca de Catalunya i formar un referent científic internacional. La seva seu, ubicada en el Campus Universitari de Tarragona, es va inaugurar el setembre del 2003.

Actualment, l'Institut té 12 investigadors, 14 becaris, 8 tècnics de suport a la recerca i personal d'administració. La recerca s'articula al voltant de 4 línies temàtiques sobre l'estudi de l'antiguitat (ciutat, territori, comerç i art) i 3 programes transversals (ciències experimentals, tecnologies de la informació i la comunicació i filologia clàssica). Actualment, està duent a terme 25 projectes de recerca i ha engegat la publicació de monografies dins la sèrie *Documenta*. Quant a formació avançada, el curs 2005-06 l'ICAC, la UAB i la URV faran la 2a. edició del Doctorat en Arqueologia

Ajuntament
d'Esparreguera

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

Clàssica, amb la participació de professorat d'universitats europees. Aquestes tres institucions iniciaran un Mestratge Interuniversitari en Arqueologia, que s'ha obert a la participació d'universitats europees amb la voluntat de convertir-lo en un mestratge internacional el curs 2006-2007.

- **Aula de Llatí.**

Aula de Llatí es un portal dinàmic dedicat a la llengua llatina i la seva cultura. Es gestiona des de l'Àrea de Llatí del Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB. S' enfoca com a pont entre la universitat i els estudis secundaris, amb abundants materials d'ampli espectre. Permet accedir a qüestions teòriques (*Methodos*); a docència elemental, mitjana i universitària (només aquesta última restringida a la UAB i els seus programes); a antologies; a estudis sobre el cinema i el món clàssic; a manuals i repertoris; a enllaços, amb atenció especial a portals amics. Aula de Llatí porta quatre anys d'evolució i interessa, –segons les dades–, a nombrosos centres d'arreu del món.

- **Càtedra Maria Àngels Anglada.**

La Càtedra Maria Àngels Anglada de la Universitat de Girona va ser creada a finals d'octubre de 2004, amb l'objectiu de perpetuar la memòria i estudiar l'obra de l'escriptora que li dona nom, a través de jornades de treball, seminaris, cursos, estudis i publicacions, destinats a contribuir a la divulgació d'una obra literària feta a l'ombra dels clàssics. Un dels projectes més immediats per aconseguir aquest objectiu serà la propera creació d'un Parc Literari Maria Àngels Anglada dins del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. D'altra banda, és propòsit de la Càtedra impulsar els estudis clàssics i promoure un espai de reflexió, de debat i d'estudi sobre el llegat de Grècia i Roma a la cultura catalana, especialment sobre la influència de les literatures grega i llatina clàssiques en la literatura catalana, però també sobre les relacions culturals establertes al llarg dels segles i fins avui entre Catalunya, Itàlia i Grècia. La Càtedra s'inscriu en un marc ben definit: la Mediterrània. Per això pretén potenciar la col·laboració amb centres especialment d'Itàlia i Grècia amb els mateixos objectius, i es proposa de consolidar l'estudi de la tradició clàssica a Catalunya. La Càtedra vol tenir també un caràcter interdisciplinari amb el denominador comú que representa el llegat de Grècia i de Roma per a la cultura occidental.

- **Grup de Recerca LITTERA.**

LITTERA (acròstic del "Laboratori d'Investigació i Tractament de Textos Epigràfics Romans i Antics") és un grup de recerca consolidat, format en aquest moment per 8 doctors i 5 investigadors en formació. Les seves línies d'investigació prioritàries són l'epigrafia d'Hispania, les epigrafies i llengües paleohispàniques, la literatura llatina i la història de la transmissió dels textos. Dins d'aquests camps els seus membres han publicat nombrosos llibres i articles en les més prestigioses revistes internacionals; d'altra banda, el grup ha organitzat el XII Congrés Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina (Barcelona 2002) i el IX Col·loqui Internacional sobre Llengües i Cultures Paleohispàniques (Barcelona 2004).

Bloc II: Museus

- **MNAT: El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Un museu per a conèixer Tàrraco i la cultura romana.**

El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (MNAT) es va formar durant la primera meitat del segle XIX, encara que algunes de les peces que conformen les seves col·leccions són ja conegudes des del segle XVI. És el més antic de Catalunya en la seva especialitat i s'ha convertit en el centre de recuperació i conservació del patrimoni arqueològic de Tarragona i de la seva àrea d'influència. La importància històrica i monumental de la ciutat romana de Tàrraco, així com la problemàtica arqueològica urbana que comporta, han fet que el Museu centri els seus esforços, tant en el camp de la investigació, de la conservació, com de la difusió, en aquesta etapa històrica: el món romà, el procés de romanització de la Península Ibèrica i el paper que Tàrraco va desenvolupar com a capital d'una de les províncies més extenses de l'Imperi romà. Això s'està fent a través de les restes materials que d'aquest passat ha arribat fins a nosaltres, tant el que es conserva en el Museu, com el que es troba dispers per la ciutat i pel territori.

En aquests moments el MNAT gestiona, a més del Museu Arqueològic, el Museu i la Necròpolis Paleocristians, la Vil·la Romana dels Munts a Altafulla i la Vil·la Romana de Centelles a Constantí. També formen part del seu organigrama –dins del procés d'integració en el MAC– els coneguts monuments de l'Arc de Berà i de la Torre dels Escipions, situats a la Via Augusta, així com el Teatre Romà, monument que està en procés de recuperació .

<http://www.mnat.es>

- **Museu de Badalona**

La ciutat de Badalona té actualment més de 4.000 m² d'espai arqueològic visitable, fet que permet tenir una visió molt completa dels diversos espais, públics i privats, que formaven part de la ciutat romana de *Baetulo*.

Amb la visita podem descobrir part de la trama viària de la colònia, concretament del *decumanus* i del *cardo maximus*, així com diversos trams de *cardines minores*, situats sota l'actual plaça de Font i Cussó. A més, com a exemple d'edifici públic, es poden visitar les termes públiques situades al subsòl de l'edifici del Museu. També podem veure diversos exemples d'arquitectura domèstica, concretament dues *domus* amb gairebé la totalitat de les seves estances, al carrer Lladó. Finalment,

com a exemple d'infraestructures urbanes, també públiques, es pot visitar un tram de 40 metres d'un conducte d'aigües de la ciutat.

En aquests moments una de les prioritats immediates del Museu, que enguany celebra el seu 50è. aniversari, és la connexió del subsòl de la plaça de Font i Cussó amb el del Museu on hi ha l'edifici de les termes, per tal d'aconseguir un únic espai visitable de més de 3000 m2.

- **Museu Arqueològic de Catalunya: *La difusió en el marc del projecte de refundació del Museu d'Arqueologia de Catalunya.***

El Museu d'Arqueologia de Catalunya representa la institució amb més potencial en el seu terreny, l'arqueologia. No obstant, requereix d'un replantejament important dels seus objectius, organització i estratègies. Això és el que estem fent en aquests moments i el que anomenem "Refundació del MAC". Pel que fa a la difusió ens plantegem dos aspectes bàsics. En primer lloc, un de previ: el reequilibri territorial de Catalunya pel que fa a infraestructures arqueològiques i culturals i l'establiment d'un sistema de caràcter territorial i programàtic, que permeti la coordinació dels diferents ens i equipaments del territori. En segon lloc: reactivar la política de difusió al públic de la tasca del museu i del potencial explicatiu dels seus fons.

Bloc III: Divulgació del patrimoni

- **Fundació Bernat Metge.**

La Fundació Bernat Metge va treure a la llum el seu primer volum l'abril de 1923. Publica els clàssics grecs i els clàssics llatins en les seves versions originals i sengles traduccions catalanes, amb introduccions, notícies preliminars, notes, i aparat crític del text clàssic. En aquest moment porta publicats 350 volums, i el ritme continua a raó de 6 volums nous cada any. El novembre d'enguany editarà el primer volum de la *Illiada* d'Homer, que esdevindrà el tres-cents cinquanta de la col·lecció. Per les seves característiques de publicació, la col·lecció de clàssics grecs i llatins de la Bernat Metge és una de les tres col·leccions sistemàtiques i regulars que hi ha al món. Tenint en compte que a Catalunya som sis milions i escaig d'habitants, que ens puguem permetre aquesta presència mundial, fa que la Fundació Bernat Metge s'entengui encara més com a un important monument de la cultura catalana.

Ajuntament
d'Esparreguera

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

AURIGA

La missió de la Fundació Bernat Metge no és tan sols la d'incorporar els clàssics grecs i llatins a la llengua i la cultura catalanes, sinó també la de crear al llarg dels temps generacions d'humanistes. I és per aquest motiu que la Fundació Bernat Metge vol participar del I Fòrum AURIGA.

La idea creadora i l'impuls foren de Francesc Cambó, que es valgué de totes les persones i de tots els mitjans al seu abast, a fi que la Fundació prengués una forma i un contingut que la fessin comparable a les col·leccions d'obres clàssiques gregues i llatines de la resta d'Europa, objectiu enguany àmpliament aconseguit. Aquesta idea creadora s'ha mantingut viva i palpitant en el decurs dels més de vuitanta anys transcorreguts, i la llista de col·laboradors, des dels seus inicis fins avui, és formada pels noms més eminents de filòlegs del país. En l'actualitat compta amb un consell directiu conformat pels més il·lustres especialistes en la matèria.

■ Col·lecció “L'Esparver Clàssic”.

La col·lecció de textos grecs i llatins traduïts al català “L'Esparver Clàssic” va néixer en iniciar-se el curs acadèmic 1993-94 com un projecte de l'aleshores editorial La Magrana, avui RBA - La Magrana. Durant aquest període de dotze anys ha publicat cinquanta-cinc volums que recullen en edició de butxaca algunes de les obres més importants de la literatura grecollatina. En aquest sentit cal destacar-ne les versions de *La Ilíada* i *l'Odissea* d'Homer, les *Argonàutiques* d'Apol·loni de Rodes, les *Metamorfosis* d'Ovidi o *l'Art Poètica* d'Horaci. L'objectiu primer de la col·lecció és oferir traduccions al català a l'abast dels lectors i de les lectores dels Països Catalans.

■ CRP del Tarragonès sobre Món Clàssic.

El Centre de Recursos de Tarragonès disposa d'un centre de recursos de referència sobre Món Clàssic per a les comarques tarragonines. Donem un servei de préstec de material per al professorat de ciències socials i de clàssiques de secundària sobre el món grecoromà, i tenim editat un web que anem actualitzant a mida que hi ha novetats.

L'estructura del web arrenca d'una plana principal, on anunciem les darreres novetats, notícies i enllaços fixes a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, el Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona, el Museu d'Història de Tarragona, el Museu d'Arqueologia de Catalunya i la Revista AURIGA. També oferim una barra amb desplegable, que permet navegar pel web amb els següents apartats:

- 1) Currículum: ESO i Batxillerat. S'accedeix al desplegament del currículum dels crèdits de món clàssic de l'ESO i a les matèries de modalitat del Batxillerat.
- 2) Recursos educatius que es poden trobar al nostre centre de recursos i al Camp d'Aprenentatge Ciutat de Tarragona.
- 3) Recull de treballs fets per professors de secundària, en el marc de la convocatòria de llicències per estudis, que promou el Departament d'Educació.
- 4) Activitats del programari *Clic*, que permet fer activitats d'ensenyament i aprenentatge mitjançant l'ordinador.
- 5) Recursos que es poden trobar a la xarxa sobre cultura clàssica, llatí i grec.
- 6) Editorials especialitzades.

Aquesta és la nostra adreça: <http://www.xtec.net/crp-tarragones>

■ El Mercat Romà de Guissona.

L'any 1995, per iniciativa d'un grup de joves de Guissona, es crea una manifestació festiva que té com a nexa d'unió el món romà i la ciutat romana de *Iesso*. Dos anys més tard, el 1997, l'associació de botiguers i l'ajuntament, conscients de l'interès que desperta aquesta festa, crea el Mercat Romà de Guissona. En les últimes edicions l'organització d'aquesta activitat festiva es realitza des de

Ajuntament
d'Esparreguera

l'Ajuntament i el Museu de Guissona. Les últimes edicions combinen les activitats lúdiques i festives, amb la promoció del passat romà de Guissona, organitzant exhibicions de cuina romana, exhibicions de grups de recerca històrica, teatre clàssic i visites al museu i al jaciment de la ciutat romana de *lesso*.

Pòsters

■ **Aula Carles Riba.**

L'Aula Carles Riba és un àmbit obert de debat entre els estudiosos de la cultura clàssica i la catalana i es proposa, com a objectiu principal, de dilucidar el paper dels autors clàssics i de l'humanisme en la nostra història literària i ideològica. Després d'una primera etapa als anys 70 a la Universitat de Barcelona, va reprendre el seu funcionament el 1998 amb professors de filologia catalana i filologia grega de la Universitat de Barcelona i de la Universitat de Lleida. Fins avui ha celebrat tres simposis i tres jornades d'estudi, i compta amb tres llibres publicats sobre el seu àmbit d'investigació. Actualment està reconeguda com a Grup de Recerca Consolidat de la Generalitat de Catalunya.

■ **Ajuntament de Lleida, Capital de la Cultura Catalana 2007**

L'antiga *Ilerda*, ben coneguda per les fonts escrites i numismàtiques republicanes i imperials, no disposava d'un coneixement arqueològic paral·lel. Les excavacions d'urgència realitzades els últims anys han canviat substancialment aquest panorama. Ara podem aventurar la seva evolució històrica amb unes dades més fiables: la seva extensió, l'organització urbana i algun dels seus principals edificis públics.

L'arqueologia es resisteix a mostrar-nos restes de l'antiga *Illirta*, pàtria del herois ilergetes Indíbil i Mandoní. Les evidències arqueològiques del Turó de la Seu Vella ens indiquen que la creació de la ciutat tingué lloc en època tardorepublicana. Els conqueridors romans funden a començaments del segle I aC una ciutat de nova planta i delimiten el seu perímetre amb la construcció d'una muralla recentment descoberta. Un cop obtinguda la categoria municipal en època d'August i fundada la colònia de *Caesaragusta*, la ciutat d'Ilerda perd la importància que havia tingut anteriorment (guerres civils a Hispània) i es converteix en un lloc de pas entre la costa i l'interior.

■ **CRETA.**

El Centre per a la Representació i Estudi del Teatre Antic (CRETA) és una associació sense cap ànim lucratiu, de caràcter cultural, educatiu, artístic, filantròpic i cívic, amb seu a Catalunya i inscrita en el Registre de la Direcció General de Dret i Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya (Resol. 26 de setembre de 2003).

Objectius:

- 1) Promoure els muntatges teatrals d'obres clàssiques dels autors grecs i llatins a Catalunya.
- 2) Publicar guies didàctiques, traduccions en català, impartir xerrades informatives, cursos, contactar amb diferents mitjans de comunicació, etc. per tal de donar a conèixer el llegat clàssic grecoromà.
- 3) Organitzar Festivals Juvenils de Teatre Grecollatí en diferents ciutats catalanes.
- 4) Col·laborar estretament amb la Fundació CRETA i altres entitats amb finalitats similars, fins i tot d'àmbit internacional.

Ajuntament
d'Esparreguera

Capital de la Cultura Catalana

COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS
I L·LICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES
I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

- **Diputació de Barcelona. Xarxa de Museus Locals: *L'ensenyament de la cultura clàssica a la Xarxa de Museus Locals.***

La Xarxa de Museus Locals, creada l'any 2001 i coordinada des de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, compta amb 50 museus locals de 42 ajuntaments diferents.

L'objectiu d'aquesta xarxa és la gestió, preservació, difusió i promoció conjunta dels museus que la componen així com el suport en diferents aspectes del funcionament d'aquests, com són la documentació, restauració i préstec d'infraestructura i equipament museístic. També es realitzen exposicions itinerants conjuntes de diferents temàtiques amb els fons dels museus de la xarxa. D'aquestes exposicions volem destacar-ne una especialment per la seva temàtica, en connexió amb aquest fòrum. Es tracta de "*Rubricatum: Roma al Baix Llobregat*", que ha itinerat des de la primavera de 2003 fins a l'estiu de 2005 per diversos museus de la zona d'influència del riu Llobregat.

En el programa de difusió hi ha incloses les activitats pedagògiques que ofereixen els diferents centres museístics que componen la xarxa. Mitjançant la web (www.diba.es/museuslocals) els educadors poden cercar les activitats adreçades al públic escolar que estan classificades pel tipus de temàtica i nivells escolars.

L'arqueologia en general, i la clàssica en particular, és una de les temàtiques amb més ofertes didàctiques dels museus integrants d'aquesta xarxa.

- **ELA - Ελα Teatre.**

Ela - Ελα Teatre és el grup de teatre grecollatí de l'IES Santa Eulàlia, de l'Hospitalet de Llobregat. Es va posar en marxa el curs 2001-02 i des d'aleshores ha posat en escena *Electra* de Sòfocles, *Plutos* d'Aristòfanes i les *Fenícies* d'Eurípides. A més, per alleugerir de tant en tant el programa, el grup representa textos d'autors contemporanis.

Els objectius prioritaris d'aquesta activitat extraescolar són :

- 1) La incorporació de la llengua catalana a les activitats d'oci dels joves.
- 2) L'ocupació positiva de les seves hores de lleure.
- 3) La incorporació del referent clàssic al seu bagatge cultural.

- **Institut d'Estudis Ilerdencs: *Materials grecoromans de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.***

Joan Ramon González, Josep Medina i Maria Pilar Vázquez

Els materials grecoromans que hi ha en el fons de la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs procedeixen de troballes casuals, intervencions antigues i donacions de particulars. Entre la constitució del primer *Museo de Antigüedades* de Lleida, el 1860, i la propera obertura del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, prevista per al 2007, s'han constituït les col·leccions arqueològica i numismàtica, que han salvaguardat durant molts anys una significativa mostra patrimonial del passat lleidatà. Una selecció de la primera està exposada a la Sala d'Arqueologia, tot i que el fons arqueològic emmagatzemat té, com és lògic, més materials; la segona està totalment integrada en el Gabinet Numismàtic.

La situació interior de Lleida ha fet que els materials de procedència grega siguin més escadussers que a d'altres indrets de la costa. Alguns fragments de ceràmiques àtiques de vernís negre i alguns altres de gerretes de cocció reductora del tipus conegut tradicionalment com "gris emporitana", procedents principalment del jaciment ibèric de *Gebut* (Soses), indiquen contactes amb la costa, tot i que no hem d'oblidar el fort component púnic que va tenir en la seva formació la cultura ilergeta. No podem oblidar la influència dels dracmes emporitans en l'aparició de les primeres monedes d'*Illirta*. D'època romana hi ha un interessant conjunt de materials procedents del municipi d'Ilerda. Destaca el magnífic capitell corinti compost, així com la part inferior d'una escultura, fragments de mosaic, l'omnipresent *terra sigillata* i sobretot, el repertori d'inscripcions epigràfiques, amb el testimoni cristià

Ajuntament
d'Esparreguera

Capital de la Cultura Catalana

COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS
I LLICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES
I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

més antic que tenim, en una làpida procedent de la necròpolis tardana de l'estació del ferrocarril. També és interessant la sèrie de semis d'Ilerda on s'aprecia la curiosa conversió del llop ilerget en la lloba capitolina.

Es conserven altres inscripcions del municipi d'Aeso (l'actual Isona). Però sobretot, cal afegir els materials del món rural, com de la vil·la romana senyorial del Romeral (Albesa) o la rústica de *Gebut* (Soses). Igualment, dos mil·liaris ens recorden la situació privilegiada d'Ilerda com a cruïlla de camins.

Finalment hi ha l'exemple perjurador del Bovera (Seròs), on trobem un poblat ja pràcticament visigòtic vora una interessant basílica amb uns materials força singulars, com un encenser de bronze.

- **Joves Investigadors en Arqueologia dels Països Catalans: *El I Congrés de Joves Investigadors en Arqueologia dels Països Catalans***

El I Congrés de Joves Investigadors en Arqueologia dels Països Catalans ha estat organitzat pel Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona i l'Ajuntament de Vilanova del Camí (Anoia).

Aquesta iniciativa neix com a resposta a una realitat molt present en el camp de l'arqueologia: la importància de la tasca desenvolupada pels joves investigadors que, pel contrari, no acostuma a estar ben representada en les trobades científiques. Amb la intenció de ser una aportació per superar aquesta situació –anàloga a la d'altres àmbits de la recerca–, el Congrés pretén assolir tres objectius:

- 1) estimular la participació dels joves investigadors.
- 2) fomentar la recerca en el camp de la protohistòria (segles VIII-I aC) des d'una perspectiva innovadora, amb l'aplicació de noves tècniques i un enfocament global del territori.
- 3) divulgar els resultats d'aquest fòrum de debat mitjançant la publicació de les actes.

L'objectiu del pòster que presentem al I Fòrum AURIGA, *Diàleg sobre el llegat grecoromà a Catalunya*, és reflexionar sobre la justificació de trobades com el I Congrés de Joves Investigadors en Arqueologia, valorar-ne els resultats i insistir en la necessitat de potenciar la veu dels que encara no han disposat d'oportunitats per mostrar la seva recerca.

- **Museu Comarcal del Montsià: *La vil·la de la Carrova. La difusió del patrimoni arqueològic romà des del Museu Comarcal del Montsià.***

Amposta Capital de la Cultura Catalana 2006

Amposta, la capital de la comarca del Montsià, s'estén a la vora de l'Ebre en el punt on es troben la serra de Montsià i el delta. Aigües amunt es troba la partida de la Carrova, límit històric amb el terme de Tortosa. Aquí es troba el conjunt patrimonial de la Carrova, compost per una torre, potent fortificació medieval que formava part de la xarxa de vigilància establerta al llarg del riu, i les restes arqueològiques de la vil·la romana.

Malgrat que des d'inicis del segle XX s'han produït troballes arqueològiques diverses a la zona (restes neolítiques, enterraments romans, sitges, etc.), la vil·la ha estat descoberta i excavada els darrers anys. El seu desenvolupament fou entre els segles I-V dC, però, el gruix principal de les estructures correspon a un gran edifici rural d'època romana baix - imperial. Les recents intervencions han permès el desenvolupament del projecte museogràfic del conjunt amb l'obertura per a la visita pública del jaciment.

Ajuntament
d'Esparreguera

Capital de la Cultura Catalana

COL·LEGI OFICIAL DE DOCTORS
I LLICENCIATS EN FILOSOFIA I LLETRES
I EN CIÈNCIES DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

■ **Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona: *Bàrcino per a tothom.***

Al Conjunt Monumental de la Plaça del Rei del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona es troba situat un lloc clau per entendre la ciutat romana, que permet fer un viatge en el temps de més 2000 anys, passejar per les cases i carrers de l'antiga Bàrcino i veure com era i com es vivia a la ciutat romana. A més, voltant per la ciutat també es conserven restes de l'antiga colònia romana *Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*.

Mostrar com donar a conèixer la ciutat romana a tota mena de públics és l'objectiu del pòster que presentarem i que inclou les següents activitats al voltant de la Barcelona romana:

- 1) La Barcelona de *Lucius Minicius*, un projecte adreçat al públic familiar i escolar.
- 2) La Ruta Urbana Romana: senyalització de les restes romanes a la ciutat.
- 3) Rutes, visites i tallers per al públic escolar.
- 4) Activitats adreçades al públic en general: itineraris, "Els vermuts del Museu", "Una Nit al Museu"...

■ **Museu d'Història de Tarragona.**

El Museu d'Història de Tarragona, que depèn de l'Ajuntament de Tarragona, gestiona una gran part dels recintes monumentals de la ciutat. Cal destacar els monuments declarats Patrimoni Mundial per la UNESCO l'any 2000. Es tracta de les principals restes arqueològiques de la Tarragona romana: les Muralles, el Fòrum Provincial, el Fòrum Colonial, el Circ, l'Aqüeducte de les Ferreres, la Pedrera d'El Mèdol o la Torre dels Escipions. També gestiona dues de les cases senyoriales més importants de la ciutat: la Casa Castellarnau i la Casa Canals.

El Museu d'Història, a part de la gestió d'aquest important llegat històric, organitza tot un seguit d'activitats divulgatives d'aquest patrimoni, entre les quals cal destacar les jornades de divulgació històrica romana Tàrraco Viva, les activitats d'estiu, i tot un seguit d'activitats i visites, tant per al públic en general com per a grups escolars.

Amb prop de mig milió de visitants, es tracta d'un dels museus més visitats del nostre país.

■ **Prósopon.**

Prósopon és el projecte d'una sèrie d'associacions i persones que té com a objectiu les representacions de teatre clàssic grec i llatí per a alumnes dels darrers cursos de l'ESO i de Batxillerat, fent servir espais naturals de les ciutats d'origen romà. Les seues que formen part de la nostra organització són Balears, Clúnia, Euskadi, Itàlica, Lugo, Madrid, Mèrida, Sagunt, Saragossa i Catalunya.

La intenció de Prósopon és en última instància arribar als nostres companys professors i professores, per tal de, entre tots, apropar els nostres alumnes a uns textos dramàtics, tràgics o còmics, que diuen moltes coses.

Per al festival de la seu de Catalunya del curs 2005-06 han estat programades les següents obres: Camp de Mart a Tarragona (abril del 2006):

Matí: Les *Fenícies* d'Eurípides, a càrrec del grup Mènades de Sabadell;

Tarda: Els *Bessons*, a càrrec del grup Lasalle de Tarragona.

Teatre Joventut de l'Hospitalet de Llobregat (abril del 2006):

Matí: Les *Fenícies* d'Eurípides, a càrrec del grup Ela - Ελα de Sta Eulàlia d'Hospitalet;

Tarda: *Captiui* de Plaute a càrrec del grup Mènades de Sabadell.

Teatre de Sant Domènec a Girona (abril del 2006):

Les *Fenícies* d'Eurípides, a càrrec del grup Ela - Ελα de Sta. Eulàlia d'Hospitalet.

Ajuntament
d'Esparreguera

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

■ **Tàrraco Viva, Jornades de Divulgació Històrica Romana**

Aquestes jornades, que se celebren durant la segona quinzena del mes de maig, compten ja amb set edicions. Es tracta sens dubte de la més important manifestació de divulgació històrica seriosa de tot l'Estat espanyol i una de les més importants d'Europa. Basada en criteris de programació on destaquen les reconstruccions fidedignes d'originals arqueològics i on la didàctica de la història n'és l'eix fonamental, es diferencia clarament de la majoria de propostes de manifestacions històriques que tenen en la festa o l'interès comercial el seu esquema de programació. Grups de reconstrucció vinguts d'arreu d'Europa, museus i jaciments arqueològics de tots els països amb restes romanes, grups de reconstrucció de la pròpia ciutat, propostes de tallers educatius i moltes altres activitats, fan de Tàrraco Viva la manifestació històrica amb més projecció internacional del nostre país.

■ **Triumvirat Mediterrani**

A l'antiguitat romana s'anomenava triumvir a cada una de les tres persones que formaven una comissió o associació. Molts aspectes de la vida política, administrativa, social, jurídica i religiosa de Roma es regien per aquest procediment col·legiat.

El Triumvirat és el nom que designa cadascuna de les aliances polítiques que precediren a la instauració de l'imperi Romà.

L'Escola ha triat aquest nom per aquesta activitat lúdica perquè representa una aliança entre tres cultures (Indiqueta, Grega i Romana) i entre tres organitzadors (Ajuntament de l'Escola, UBET i Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries) que tenen uns objectius en comú.

Amb el complement Mediterrani se centra la zona geogràfica on es desenvolupa la història i l'actual activitat, és el nexa d'unió entre el passat i el present.

El Triumvirat Mediterrani representa un dia d'aquestes relacions entre tres cultures. L'activitat social es fa evident amb l'arribada dels legionaris, que seran una figura present en aquest dia. Mentre, els guies romans mostraran, en el transcurs de 1,60 milles romanes (1.600 metres), que és la distància que separa les Ruïnes d'Empúries de l'Oberta de l'Escola, una realitat històrica, origen de la nostra actual cultura i societat.

També s'hi pot trobar: fira mercat, espectacles de carrer, lluita, artesanía, art, música, ciència, història i diversió, concentrat tot plegat en un joc d'elements amb més de 2.000 anys d'història.

■ **Via romana del Capsacosta**

La via romana del Capsacosta és un camí d'origen romà que ha conservat en molt bon estat un tram que transcorre entre Sant Pau de Segúries (al Ripollès) i la Vall de Bianya (a la Garrotxa), amb una longitud total de 8,05 quilòmetres.

Al llarg del seu recorregut es poden contemplar els trams empedrats de la via amb els elements relacionats directament amb la construcció del camí. És doncs una passejada a través de 2.000 anys d'història per un camí que té molts encants amagats per a descobrir.

Aquesta descoberta es pot fer mitjançant un itinerari guiat per arqueòlegs, per mitjà de tallers i materials didàctics, o bé participant en la caminada popular que s'organitza cada any l'últim diumenge d'octubre (si es vol, disfressat de romà...).

■ **Reial Societat Arqueològica de Tarragona.**

La Reial Societat Arqueològica de Tarragona va néixer amb uns objectius que avui, més que mai, continuen vigents: l'estudi, difusió i defensa del patrimoni arqueològic, artístic i monumental de l'àmbit de Tarragona. Actualment compta amb prop de 550 socis. La RSAT es constitueix com una entitat cultural completament independent de qualsevol partit o organització, amb veu pròpia dins de la nostra Societat.

Ajuntament
d'Esparreguera

Una de les primeres tasques que s'imposà la RSAT va ser la creació d'un museu, que fou el generador de l'actual Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Des de l'any 1901 publica el *Butlletí Arqueològic*, que manté un intercanvi amb més de 350 revistes especialitzades d'arreu del món. Fruit d'això és que disposa d'una de les més importants biblioteques de caire arqueològic de Catalunya pel que fa al món antic.

■ **Societat Catalana d'Arqueologia.**

La Societat Catalana d'Arqueologia és una associació cultural, oberta a tothom, que vol agrupar les persones interessades en l'Arqueologia, ja sigui com a professionals, estudiants, o per simple inquietud cultural.

Es va constituir l'any 1983 amb la voluntat de generar un procés que consolidés el marc per a la col·laboració entre totes les persones i entitats relacionades amb l'arqueologia i fos, a la vegada, un instrument de participació davant la societat i les seves institucions.

La SCA intenta aconseguir una sensibilització social envers el patrimoni històric, considerat com a bé cultural de tota la col·lectivitat, que cal valorar i respectar. Per això promou la seva difusió social, i vetlla per al seva protecció.

■ **Secció Catalana de la *Sociedad Española de Estudios Clásicos*.**

La Secció Catalana de la *Sociedad Española de Estudios Clásicos* (SEEC) és una societat sense ànim de lucre, que es dedica al foment i divulgació del Estudi Clàssic al nostre país. En la programació de les seves activitats dedica una atenció preferent al món de l'ensenyament.

D'aquesta manera, organitza tots els cursos la impartició de conferències de llatí i grec per als estudiants de batxillerat en quatre institucions universitàries catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, Universitat de Lleida i Universitat de Girona) i la participació en els concursos internacionals de traducció *Certamen Ciceronianum* i *Pythia*. A més, des del curs 2004-05, la Secció convoca i lliura el Premi Hèracles al millor treball de recerca de tema clàssic per als alumnes de 2n de Batxillerat.

Dins aquest mateix vessant d'especialització, la Secció Catalana organitza jornades i trobades per a professionals de l'àmbit acadèmic, principalment per als docents universitaris i d'ensenyament mitjà. El passat mes d'octubre, dels dies 21 a 23, s'ha celebrat a la Universitat de Lleida el XV Simposi de la Societat, *Estudis Clàssics: imposició, apologia o seducció?*, que ha comptat amb la presència i la participació activa de nombrosos especialistes d'arreu de Catalunya.

Més enllà dels límits del nostre camp professional, la nostra Societat aspira també a adreçar-se a tota la ciutadania en general. Per aquesta raó, s'han organitzat en els darrers cursos algunes activitats de caire divulgador en institucions culturals de reconegut prestigi en el nostre país:

Any acadèmic 2004-2005:

- 1) Curs: *De la tragèdia clàssica al teatre contemporani*, en 10 sessions (octubre - desembre 2004), al Centre Cultural Casa Elizalde de Barcelona.
- 2) Curs: *10 Grans Obres de la Literatura Grecollatina*, en 10 sessions (18 novembre 2004 - 10 de febrer 2005), a l'Ateneu Popular de Lleida.
- 3) Curs: *Del mite al cinema: cultura clàssica en pantalla gran*, en 16 sessions (4 - 8 juliol 2005), al Museu del Cinema de Girona.

Any acadèmic 2005-2006:

- 1) Curs: *Per què els anomenem clàssics? Deu grans obres de la literatura grecollatina*, en 10 sessions (octubre - desembre 2005), al Centre Cultural Casa Elizalde de Barcelona.

El programa de les nostres activitats pot consultar-se a la pàgina web de la Societat:
www.geocities.com/catalunyaseec

■ La Societat Catalana d'Estudis Clàssics

La Societat Catalana d'Estudis Clàssics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans adscrita a la Secció Filològica, té per finalitat el conreu de les diverses disciplines que tenen per objectiu el coneixement científic del món grecollatí, i també el foment d'aquests estudis als Països Catalans i de les relacions amb estudiosos d'arreu. La Societat organitza conferències i taules rodones. També organitza cursos, i en alguns d'ells les hores són reconegudes com a cursos de formació permanent pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

L'òrgan de la Societat es la revista *Ítaca*, d'aparició anual, que s'envia a tots els socis i té obertes les portes als estudiosos del país i d'arreu que tinguin alguna cosa de nou a dir sobre el nostre àmbit d'estudi. La revista compta amb l'assessorament d'un grup internacional d'especialistes.

PRESENTACIÓ DE LA COL·LECCIÓ DE PAPIRS DEL LLEGAT ROCA-PUIG DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

El 26 d'octubre de 2005 es va presentar al monestir de Montserrat el treball que investigadors del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) realitzen des de l'any 2002 a l'Abadia de Montserrat. Aquesta tasca és fruit del conveni que Montserrat i el CSIC van firmar el mes de maig, per mitjà del qual l'Abadia de Montserrat posa a disposició dels investigadors de l'Institut de Filologia del CSIC els fons manuscrits de la Biblioteca del monestir.

Aquests estudis consisteixen en la catalogació, restauració i edició dels textos. El conveni té, per tant, entre les seves funcions potenciar el suport científic i tècnic al desenvolupament de la investigació científica, a més de proporcionar als seus membres i a tota la comunitat científica una major i millor accessibilitat a tot aquest patrimoni documental, així com facilitar els serveis d'informació científica que puguin servir per a aquesta finalitat.

En la seva fase inicial, els treballs s'han centrat en dos fons documentals de gran riquesa: la col·lecció de papiers i manuscrits del Dr. Roca-Puig recentment donada i, d'altra banda, el Fons de Manuscrits Orientals de la Biblioteca de l'Abadia.

El fons papirologic del Dr. Roca-Puig

La papirologia ha tingut sempre poca representació a l'Estat espanyol. Les grans col·leccions d'universitats i biblioteques com les de Viena, Londres o París no tenen cap correlació aquí. No obstant això, l'aparició d'aquesta col·lecció permet reivindicar la posició de l'Estat espanyol en el panorama internacional de la papirologia.

Ajuntament
d'Esparreguera

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

AURIGA

La col·lecció ha estat presentada públicament en els congressos internacionals d'Estudis Coptes (París, juny de 2004) i Papirologia (Hèlsinki, agost 2004), on ha despertat gran interès.

La disciplina de la papirologia estudia el llegat escrit més antic que es conserva després de l'epigrafia. Els fragments papiracis i en pergamí transmeten no sols testimonis molt antics de textos literaris, sinó també gran quantitat de documents que són testimonis immediats de la vida diària de fa segles. Les condicions climàtiques d'Egipte han fet que la majoria dels papirs que s'han conservat provinguin d'aquell país, però en tot el Mediterrani s'utilitzava aquest suport d'escriptura per a tot tipus d'escrits: comptes, cartes privades, amulets, contractes de compravenda de terrenys, rucs o cases, contractes de matrimoni, exercicis d'escola, documents bancaris...

L'interès de l'edició d'una col·lecció d'aquestes característiques s'estén a molts àmbits de les ciències humanes: història, filologia, literatura o paleografia.

La col·lecció que s'ha presentat compta amb aproximadament 1.500 fragments de paper, pergamí i paper, eminentment en llengua grega i copta, encara que també amb algunes peces en llatí, àrab i demòtic, que s'estenen cronològicament des del segle III aC fins al IX dC. Aquesta col·lecció, d'altíssim valor cultural, està sota l'atenció i administració del P. Pius-Ramon Tragan. Des del maig del 2002, la Dra. Sofia Torallas Tovar, investigadora de l'Institut de Filologia del CSIC, gestiona la col·lecció de papirs, que M. Victoria Spottorno, també investigadora del CSIC, va començar a restaurar al novembre del mateix any. El professor Dr. Klaas A. Worp, catedràtic de papirologia de la Universitat de Leiden (Holanda), col·labora activament en la gestió i edició dels papirs grecs, i els àrabs seran probablement estudiats i publicats per la Dra. Petra Sijpesteijn, de la Universitat d'Oxford (Regne Unit).

Inventariar i organitzar el material

Les tasques fonamentals en la col·lecció consisteixen en l'inventari i organització del material. Hi ha molts fragments que poden pertànyer al mateix document o arxiu i que han de ser reagrupats a fi de publicar-los junts. Per a això, els investigadors estan llegint i transcrivint cada paper, per datar-lo i descriure al més encertadament possible el contingut de cada paper. L'objectiu és que els papirs, a l'hora de ser publicats, estiguin en la forma més pròxima al que va ser el seu original.

Amb aquest mateix motiu, també han de restaurar-se per eliminar les restes de brutícia que poden impedir la correcta lectura, per estirar les fibres de paper i permetre d'aquesta manera la visió de tot el text. Aquesta neteja, a la vegada, contribueix a la conservació, ja que s'eliminen bacteris i fongs o el risc de corrupció de qualsevol tipus.

La col·lecció de papirs també es digitalitza, és a dir, es conserva un arxiu fotogràfic anterior i posterior a la restauració. La fotografia digital i el seu tractament moltes vegades, encara que no sempre, permeten una millor lectura que en l'original, com passa sovint amb els pergamins palimpsestos: la fotografia amb llum ultraviolada permet la lectura dels textos que han estat esborrats.

Entre les joies d'aquest fons destaquen dos còdexs de gran importància, un dels quals editat pel Dr. Roca-Puig en successives publicacions, en paper i datat al segle IV. Conté una miscel·lània d'obres en grec i llatí, entre les quals destaquen les Catilinàries de Ciceró. És un dels exemples més antics que es conserven d'aquesta obra. Els papirs literaris donen els exemples més antics de la literatura clàssica, però sovint estan molt degradats i, per tant, la competència dels manuscrits medievals és inevitable.

D'altra banda, hi ha part d'un còdex de major format, també en paper, trobat a Dura, prop del Caire, el 1942, del s. VII, que conté el comentari al Gènesi i Zacaries en grec de Dídimus el Cec (c. 311-aneu., c. 398), un dels Pares de l'Església. És l'únic exemplar que es conserva d'aquesta obra, que va ser editada en una col·lecció francesa a partir d'aquest còdex papiraci. Aquest exemplar va ser probablement adquirit a través d'un antiquari suís a Lucerna.

Noves troballes

En el procés d'inventariar i restauració s'estan identificant textos de gran interès, l'existència dels quals era desconeguda fins ara. Una de les troballes més interessants és un paper homèric. Es tracta de les pàgines 1-2 (numerades alfa i beta al marge superior), conservades aproximadament en un

Ajuntament
d'Esparreguera

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública
de Catalunya

AURIGA

50% de la seva longitud i una gran part del seu ample, d'un còdex en paper del segle III dC, que contenia el cant XIV de la *Ilíada* d'Homer. Es trobava disseminat en aproximadament 20 fragments de grandària molt reduïda, que van haver de ser reconstruïts, fins a quedar formada aquesta mitja pàgina. És un dels pocs testimonis papiracis d'aquests versos i, sens dubte, el més extens, i ha estat descobert i reconstruït en el marc del projecte.

Un altre descobriment de gran importància és un fragment de novel·la grega desconegut, que es data al segle I aC. Aquest fragment narra l'arribada d'un vaixell a una platja on s'ofereix un sacrifici als déus. Es descriu amb certa precisió el vestit de la sacerdotessa i els instruments per al sacrifici. Aquest paper s'havia utilitzat en l'antiguitat com a farciment d'un cartronatge de mòmia, per la qual cosa estava cobert d'una capa opaca de verri. La restauració ha estat imprescindible per a la seva lectura, ja que ha hagut de retirar-se amb moltíssima cura aquesta capa que tapava l'escriptura. També s'han trobat unes actes d'un juí que es va celebrar davant el Prefecte de l'Annona d'Alexandria, l'any 379 dC, un lloguer d'un terreny per a conreu, pràcticament complet, de l'any 147 aC, i textos màgics diversos, d'entre els segle VI i X dC.

El fons manuscrit oriental

En el conveni del CSIC, l'Abadia de Montserrat considerava també la recatalogació del Fons Manuscrit Oriental. En aquest cas, l'objectiu fonamental és la producció de tres catàlegs –manuscrits àrabs, hebreus i sirians– en què s'inclouï una descripció catalogràfica, completa i minuciosa, de cadascun dels manuscrits. Amb aquesta finalitat s'està realitzant un treball d'estudi directe dels manuscrits, identificació de les obres i descripció codicològica moderna, de manera que es completin i actualitzin els inventaris o llistes de manuscrits orientals de l'Abadia de Montserrat ja existents. L'objectiu final és publicar els tres catàlegs definitius per donar a conèixer a la comunitat científica i al públic interessat la riquesa documental de manuscrits que l'Abadia de Montserrat posseeix.

D'aquest fons, se n'estan ocupant els investigadors del CSIC Amalia Zomeño, per als manuscrits àrabs, i Francisco Javier del Barco, per als manuscrits hebreus. S'ha incorporat al projecte Francisco del Río Sánchez, professor de la Universitat de Barcelona i especialista en manuscrits sirians. En el cas dels manuscrits hebreus, es tracta del segon fons més important d'Espanya quant a nombre de manuscrits conservats. El seu especial interès rau no sols en la interessant història de la seva adquisició pel P. Bonaventura Ubach, que va adquirir la major part del fons a Itàlia i al Pròxim Orient, sinó també, en el cas concret dels manuscrits portats d'Itàlia, en l'abundant informació i material d'estudi que proporcionen sobre les comunitats jueves de diferents ciutats italianes als segle XVIII i XIX.

Paral·lelament a la catalogació d'aquest fons documental, es faran també estudis detallats d'alguns manuscrits que presenten un interès especial o l'edició dels quals aporta nous o importants testimonis dins de la seva tradició corresponent. En concret, poden destacar-se els manuscrits amb textos màgics i encantaments en la tradició jueva o els compendis de literatura homilètica i sermons litúrgics jueus; són temes poc representats en les col·leccions espanyoles de manuscrits hebreus, l'estudi de les quals, en el material existent a Montserrat, pot aportar noves perspectives científiques dins la literatura hebrea.

Els manuscrits àrabs poden dividir-se en dos grups d'una importància semblant. D'una banda, abunden en la col·lecció textos arabocristians que mostren la litúrgia i la doctrina cristiana tal com es desenvolupava en les esglésies orientals, aspecte que és un dels que donen major singularitat a la col·lecció de l'Abadia de Montserrat. Igualment, la col·lecció té alguns manuscrits en karshuni, és a dir, escrits en llengua àrab, però amb grafia siríaca, que mostren les activitats de les esglésies orientals.

D'altra banda, la col·lecció conté un bon nombre d'obres religioses islàmiques, entre les quals cal destacar les nou còpies de l'Alcorà (de gran bellesa decorativa), així com recopilacions d'azores o capítols corànics, tradicions profètiques i llibres d'oració.

Destaquen, de la mateixa manera, dins la col·lecció el Llibre del do profètic, d'Ibn al-Yawzi (1126-1200), el Tractat sobre els àngels, del famós polígraf al-Suyuti (m. 1505), i un extracte de la Dialèctica de Sams al-Din al-Samarkandi (m 1303).